



Historian julkinen käyttö

Historian julkinen käyttö on nousemassa tärkeäksi tutkimuskohteeksi. Se, miten historia näyttäytyy arkipäiväisissä yhteyksissään, on varsin pitkään ohitettu olan kohautuksella. Historiantutkijoille on viime aikoina käynyt selväksi, että varsin usein ihmisten historiakäsitykset muovautuvat muussa kuin tieteellisissä käytännöissä ja niistä suoraan seuraavista muodoista.

On historiakulttuuriin liittyvä tosiasia, että media ja jopa elokuvien ja kirjallisuuden kaltaiset fiktiiviset kulttuurituotteet ovat keskeisessä asemassa ihmisten historiakuvien ja historiakäsitysten muovautumisessa.

Akateeminen historiatiede ja siihen nojaavat institutionaaliset historian välitysmuodot, kuten historian opetus yliopistoissa ja kouluissa sekä museoiden opetustehtävä ovat usein vain toissijaisia historiakäsityksen muodostajia. Tämän tunnustaminen antaa historiantutkijoille antoisan tehtävän sekä kehittää oman tiedonvälityksensä laatua että pohtia vakavasti populaaritieteen asemaa elämismaailmassamme. Samalla kysymys elämyksen, kokemuksen ja tiedon suhteista nousee esille entistä tärkeämpänä.

Erityisen kiinnostava historian julkisen käytön muoto on historiapolitiikka. Käsite kuvaa historian julkisen käytön poliittisia muotoja: se herättää kuolleista monet menneiden vuosikymmenten termit ja tutkimuskohteet kuten propagandan, sensuurin ja itesesensuurin, ja vahvistaa retoriikan ja kielen analyysin asemaa entisestään. Ennen muuta se pakottaa historiantutkijan seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua yhä valppaammin.

Kun historioitsijanakin arvostettu ministeri ja kansainvälisen politiikan analyytikko Max Jakobson kirjoitti Yhdysvallat

mielessään, että suomalaisessa nykypolitiikassa pitää kunnioittaa voimaa ja valtaa, mutta on varottava menemästä niin pitkälle kuin vastaavanlaista politiikkaa harrastettiin Neuvostoliiton suhteen menneinä vuosikymmeninä, niin olemme vahvasti historiapolitiikan alueella.

Vaikka mahdollisuus oli hieno, media ei halunnut avata keskustelua historian suuntaan, vaan se tyytyi hakemaan varsin hedelmättömästi otsikoita konfliktista nykypäivän ulkopolitiikkaa tekevien ja sitä analysoivien välillä. Tarjolla olisi epäilemättä varsin makoisa historiapolitiittinen keskustelu suomettumisesta, lännettymisestä, brysselisoitumisesta sekä menneen, nykyisen ja tulevan ulko- ja turvallisuuspolitiikan ulottuvuuksista. Omassa kiireessään media vain pitää parhaimpana nostaa esiin uutisen eikä keskustelua. Voi hyvinkin kysyä, onko se tarkoituksellista politiikkaa?

On selvää, että nykyhetken historiapolitiikan tarkastelu tarjoaa historioitsijoille myös avoimen valtakirjan osallistua julkiseen keskusteluun. Historian julkisen käytön analyysi tuo historiantutkimuksen osaksi nykyhetken käytäntöjä. Kysymys siitä, miten meihin vaikutetaan, on entistä tärkeämpi. Historiantutkijoilla on siihen oma sanansa sanottavana. Historiantutkijoiden velvollisuus on tietysti samalla tarkastella omaa traditiotaan avoimesti ja kriittisesti.

Näihin teemoihin **Ennen & nyt** haluaa takuuvarmasti tarjota osansa.

Helsingissä 17.2. 2001

Jari Sedergren

päätoimittaja

ENNEN JA NYT
Historian tietosanomat